

2. 9. 2002

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povodně, jejich následky a trestní právo - II. část

Případy rabování, byť ojediněle, se vyskytly i při letošních povodních. Trestní zákon nemá žádnou zvláštní skutkovou podstatu na takové jednání, jde o souběh krádeže podle § 247 tr. zák. Krádeže se dopouští, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a v závislosti na výši škody tím způsobené je trestní sazba odstupňována až do 12 let odnětí svobody, to pro případ, že by pachatel způsobil škody vyšší než pět miliónů korun.

II. Odepření pracovního nasazení

Uvedli jsme už, že v době krizového stavu jsou suspendována některá práva, jako je např. zákaz nucené práce a další.

Podle § 31 odst. 3 krizového zákona, který se týká fyzických osob je fyzická osoba v době krizového stavu povinna

- a) uposlechnout výzvy oprávněných orgánů krizového řízení k zaevidování na stanoveném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci,
- b) hlásit přechodnou změnu svého pobytu v obci, v jejímž správním území bude pobývat, pokud jí tato povinnost vyplyne z krizových opatření nařízených orgánem krizového řízení,
- c) strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době krizového stavu,
- d) vykonávat uloženou pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc,
- e) poskytnout požadované věcné prostředky.

Plnění těchto povinností může fyzická osoba odmítnout jedině tehdy, pokud by jejich plněním ohrozila život nebo zdraví vlastní nebo jiných osob anebo pokud jsou povinnosti jí ukládané v rozporu se zákonem.

Vláda rozhodla uložit především nezaměstnaným pracovní povinnost, týkající se následků povodní a podle novinových zpráv řada z nich tuto pracovní povinnost pod nejrůznějšími záminkami odmítala. I na takové odmítání trestní zákon pamatuje ustanovením § 181 o porušování povinností při hroživé tísni:

Kdo zmaří nebo ztíží odvrácení nebo zmírnění hroživé tísně, která přímo postihuje větší skupinu osob, tím, že bez závažného důvodu

- a) odepře pomoc, která je mu podle zákona uložena nebo k níž se zavázal, nebo

- b) zmaří poskytnutí takové pomoci jinou osobou,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

Většinou se takové osoby oháněly lékařským potvrzením o tom, že takovou či onakou práci nemohou vykonávat. Zde je třeba připomenout, že novela č. [134/2002](#) Sb. s účinností od 1.7.2002 zavedla trestný čin podle § 175b, padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů, podle něhož jak lékař, tak osoba, která takové potvrzení předloží, jsou trestní. (O tomto trestném činu jsme referovali v červnovém čísle Poradce, srov. J. Teryngel, K "ekologické" novele trestního zákona).

V každém případě by se orgány činné v trestním řízení měly zabývat i takovými lidmi, parazitujícími na sociálním zabezpečení, neboť v době krize si mohli své peníze aspoň trochu zasloužit. Navíc by patrně šlo o odměnu vyšší, než je podpora v nezaměstnanosti, neboť krizový zákon pamatuje i na vyplacení náhrady za poskytnutou pracovní výpomoc.

III. Rabování

Případy rabování, byť ojediněle, se vyskytly i při letošních povodních. Trestní zákon nemá žádnou zvláštní skutkovou podstatu na takové jednání, jde o souběh krádeže podle § 247 tr. zák. Krádeže se

dopouští, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a v závislosti na výši škody tím způsobené je trestní sazba odstupňována až do 12 let odnětí svobody, to pro případ, že by pachatel způsobil škody vyšší než pět miliónů korun.

Je však třeba upozornit, že v souběhu s tímto trestným činem jde ruku v ruce i odpovědnost za porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. Podle tohoto ustanovení:

(1) Kdo neoprávněně vnikne do domu nebo do bytu jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, užije-li při činu uvedeném v odstavci 1 násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, jestliže užije při činu uvedeném v odstavci 1 násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.

To, že je dům nebo byt evakuovaný, nezabavuje jeho majitele nebo uživatele práva na svobodu obydlí, navíc zpravidla půjde o přísnější ustanovení podle odstavce 2, neboť dům nebo byt bývá obvykle zamčen a nedovolené odemčení je překonáním překážky, jejímž je účelem je zabránit vniknutí. Pokud jde ovšem o násilí podle odst. 3, zákonodárce míní násilí vůči osobě, evakuované byty jsou většinou prázdné, násilné překonání dveří není násilím v tomto smyslu.

Je třeba upozornit, že takové jednání bude posouzena s přihlédnutím k přitěžující okolnosti, výslovně uvedené v ustanovení § 34 písm. d) tr. zák., tzn. že pachatel spáchal trestný čin za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek.

IV. Přivlastnění si nalezených věcí

V souvislosti s úklidem po povodních je třeba upozornit ještě na jeden aspekt problému. Dávno zvykové právo, že to, co voda přinesla, si mohl ponechat ten, kdo to vylovil, již dávno neplatí. Naopak platí ustanovení § 135 občanského zákoníku:

(1) Kdo najde ztracenou věc, je povinen ji vydat vlastníkov. Není-li vlastník znám, je nálezce povinen odevzdat ji příslušnému státnímu orgánu. Nepřihlásí-li se o ni vlastník do jednoho roku od jejího odevzdání, připadá věc do vlastnictví státu.

(2) Nálezce má právo na náhradu nutných výdajů a na nálezné, které tvoří deset procent ceny nálezů. Zvláštní právní předpis může jinak upravit oprávnění toho, kdo věc našel nebo ohlásil.

(3) Ustanovení odstavců 1 a 2 platí přiměřeně i na věci skryté, jejichž vlastník není znám, a na věci opuštěné.

Voda odnášela celé chaty i se zařízením, skladiště s věcmi apod. Patrně nikdo nebude žádat, aby nálezce nosil na obecní úřad naplavené dříví. Jde o cennosti, šperky, peníze, starožitnosti, které se mohou nacházet po opadnutí vody v objektech, které voda poponesla na jiné místo. V těchto případech platí shora uvedená povinnost.

Stalo se také, jak referovala televize, že voda odkryla skrytý poklad po starými varhanami. Ten byl odevzdán faráři, neboť nebylo pochyb, že jde o věci církve, jiný takový případ zatím oznámen nebyl, neznamená to však, že se nemůže vyskytnout.

Splnění této povinnosti je pak sankcionováno ustanovením § 254 tr. zák. o zatajení věci:

(1) Kdo si přisvojí cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch.

Věc nikoli nepatrné hodnoty je věcí, jejíž hodnota převyšuje 5000 Kč, je-li hodnota věci nižší, půjde o přestupek podle § 50 přestupkového zákona, za nějž lze uložit pokutu až 15 000 Kč.

I zde by patrně soud použil přitěžující okolnosti, zmíněné shora, tzn. že čin byl spáchán při živelné pohromě.

V. Prodej kontaminovaného nebo předraženého zboží

Na rozdíl od povodní v roce 1997 nebyl zaznamenán případ, kdy by obchodníci prodávali předražené

výrobky, zejména základní potraviny nebo valnou vodu za přemrštěné ceny.

Pokud by takový případ přece jen vyšel najevo, zakládalo by takové jednání skutkovou podstatu lichvy podle § 253 tr. zák.:

(1) Kdo zneužívá něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepochybně, nebo

kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch.

Tíseň v době povodně je objektivní stav, hodnota vzájemného plnění je dána obvyklou cenou např. potravin nebo balené vody a předražení by muselo zakládat "hrubý nepoměr", v praxi tedy násobek obvyklé ceny, nikoli prostou přírůžku.

Totéž by se ovšem týkalo např. úroku při půjčce na takový nákup nebo na pořízení nezbytných věcí apod. Je pravděpodobné, že problém lichvářů, známý mezi romskou populací zejména na severu Čech, se po záplavách dále vyostří, avšak půjde o činy s vysokou latencí.

Značný prospěch je prospěch převyšující 500 000 Kč, který se obvykle v těchto případech nepodaří prokázat.

Česká obchodní inspekce, orgány hygieny i policie podle zpráv ze sdělovacích prostředků mapují případy trhvců, kteří neuposlechli příkazů ke zničení zboží, zasaženého vodou. Podle hygieniků i zboží, které je v uzavřených obalech, např. pod korunkovými uzávěry nebo v zavíčkováných sklenicích, je kontaminováno, neboť povodňová voda obsahuje choroboplodné zárodky z kanalizace, z uhynulých zvířat apod. a při otevření se tyto problém není u plechových konzerv, u těch však voda obvykle smyla etikety, obsahující datum záruky, proto i tyto konzervy je nutné likvidovat.

Prodej takto kontaminovaného zboží zakládá znaky skutkových podstat ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami podle § 193 a 194 tr. zák.

Ustanovení § 193 je úmyslnou formou tohoto deliktu:

(1) Kdo má na prodej, nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří úmyslně potraviny nebo jiné předměty, jejichž použití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt.

K naplnění skutkové podstaty postačí, že pachatel "má takové předměty na prodej", tzn. nemusí dojít ani k uskutečnění takového prodeje, postačí úmysl prodat je třeba později, po očištění, přelepení etiket pod. Nemusí ani dojít k žádnému následku, např. spotřebitel po požití kontaminované potraviny neonemocní apod., postačí, že byl při obvyklém způsobu užití ohrožen.

Potravinami se rozumí rovněž nápoje, např. džusy, ale i pivo, alkohol a pod. Jiné předměty mohou být zejména kosmetika, léky apod.

V případě překupu již opláchnutého nebo novými etiketami přelepeného zboží může jít o nedbalostní formu tohoto jednání podle § 194 tr. zák:

Kdo má na prodej, nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

V praxi půjde o to, že prodejce při opatření věci alespoň vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem měl a mohl vědět, že jde o zboží kontaminované. Patrně by se tak usuzovalo z okolností, za jakých si zboží opatřil.

Závěr

Povodně jsou jistě tragédií, vybočením z normálu, přinášejí s sebou stresy a velké duševní vypětí. Je přirozené hledat po takových událostech viníky, avšak článek nesměřoval k uspokojení této touhy.

Jde o to, že potrestání těch, kteří situaci svým nedbalým jednáním zhoršili a těch, kteří cizího neštěstí využívali ke svému obohacení přispěje k tomu, aby postižení, a nejen oni, měli pocit, že věci

se vrací do normálu, že právní řád, stát, zákonnost, fungují.

Tento stručný výběr ustanovení trestního zákona má připomenout laikům, ale i právníkům, kteří se trestním právem nezabývají, že trestní zákon na takovou situaci pamatuje.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námítky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)